

Universiteit
Leiden

The Netherlands

De toekomst van de gebiedsgebonden politieprofessie in een gedigitaliseerde samenleving

De Paepe, J.

Citation

De Paepe, J. (2024). De toekomst van de gebiedsgebonden politieprofessie in een gedigitaliseerde samenleving.

Justitiële Verkenningen, 50(4), 134-138.

doi:10.5553/JV/016758502024050004014

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive
license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4208847>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

De toekomst van de gebiedsgebonden politieprofessie in een gedigitaliseerde samenleving

*Jasper De Paepe**

Terwijl de afhankelijkheid van technologie toeneemt, rijzen er vragen over de toekomst van de politieprofessie, met name in relatie tot het gebiedsgebonden werken en de menselijke aspecten van het politiewerk. Door de toenemende digitalisering dreigen essentiële elementen van het politievak verloren te gaan, waaronder de persoonlijke betrokkenheid en de waarde van lokale expertise. Dit roept de vraag op of technologie en een sterk lokaal georiënteerde politieprofessie nog wel samengaan in de toekomst.

Onder druk: de impact van technologie op de politieprofessie

De invloed van zowel externe maatschappelijke veranderingen als interne bestuurlijke strategieën op de politiefunctie is al jaren onderwerp van discussie (Schaap e.a. 2024). Toch hebben deze debatten verrassend weinig aandacht besteed aan de kern van de politieprofessie en het wezen van het politievak, terwijl juist deze aspecten cruciaal zijn voor de uitvoering van het politiewerk. In dit artikel wordt ingegaan op hoe technologie en digitalisering de traditionele opvattingen rond de politieprofessie onder druk zetten. Het artikel eindigt met een oproep tot het ontwikkelen van een hybride strategie, die niet alleen de voordelen van technologie omarmt, maar ook benadrukt dat in tijden van digitale ontwikkelingen er meer dan ooit behoefte is aan investeringen in menselijk kapitaal.

* J. De Paepe is als promovendus verbonden aan het Institute of Security and Global Affairs van de Universiteit Leiden en aan het Departement Public Governance & Management van de Universiteit Gent.

De unieke identiteit van de politieprofessie: vakmanschap en morele verantwoordelijkheid

Wie enige tijd doorbrengt in een basisteam zal er al snel op worden gewezen dat politiewerk geen beroep is dat gemakkelijk te vergelijken valt met andere beroepen. Wat de politieprofessie uniek maakt is de complexe combinatie van vakmanschap, een diepgewortelde morele verantwoordelijkheid en een specifieke ethische en sociale gevoeligheid die het werk vormgeven. Deze omschrijving komt overeen met wat soms wordt benoemd als de ‘police gaze’ (Finstad 2000; Wathne 2020), wat ik hier vrij vertaal als de ‘politieblik’. De politieblik weer spiegelt de institutionele logica’s die betekenis geven aan de politieprofessie, oftewel de identiteit van de politiefunctionaris. Met andere woorden gaat de politieblik over wat (goed) politiewerk is vanuit het perspectief van de politiefunctionarissen zelf (Wathne 2020). Politiewerk wordt daarbij nogal ambachtelijk voorgesteld; rekruten moeten nog worden gekneed nadat ze van de schoolbanken komen. Tijdens het leren van de politieprofessie worden niet alleen bepaalde werkwijzen geïnstrueerd, maar worden eveneens waarden, normen en visies overgebracht die geënt zijn op het politiekorps (Bayley & Bittner 1984; Waddington 1999). De politieblik heeft daarmee een sterke humanistische insteek, die vertrekt vanuit de politiefunctionaris en de noden en behoeften van de specifieke context waarin de diender zijn of haar taak uitvoert. Dit impliceert dat de politieprofessie eerder een ambacht is met een moreel doel en grondslag en daardoor verschilt van andere jobs (Wathne 2020).

Deze opvatting van de politieprofessie staat echter steeds meer onder druk. Van Dijk en collega’s (2015) wijzen erop dat onder het mom van het ‘informatiegestuurd werken’ en ‘predictive policing’ het morele karakter van de politieprofessie wordt ingeruild voor een pragmatische insteek: ‘what works’ is belangrijker geworden dan ‘what matters’. Lumsden (2017) en Wathne (2020) komen tot de vaststelling dat in het kader van ‘New Public Management’ praktijkervaring wordt vervangen door gestandaardiseerde meetinstrumenten, waarbij er minder ruimte is om dienstverlening op maat aan te bieden. Dit komt overeen met wat Terpstra en collega’s (2022) omschrijven als ‘abstract police’, waarbij wordt gewezen op de ‘ontmenselijking’ en ‘decontextualisering’ van het politiewerk, waarmee ze bedoelen dat sociale interacties naar de achtergrond zijn verdwenen en grotendeels zijn

vervangen door kunstmatige (digitale) systemen en procedures (Terpstra & Salet 2022). Landman (2024, p. 41) nuanceert enigszins in een eerder themanummer van dit tijdschrift: 'Uitvoerende politiemensen hoeven zich geen zorgen te maken dat zij binnen afzienbare tijd worden vervangen door politiemachines. Belangrijke onderdelen van het vakmanschap – zoals relationeel vermogen en ervaringskennis – zijn (vooralsnog) niet door machines te verwerven.'

Van lokale kennis naar algoritmes: de veranderende aard van de politieprofessie

Dat de angst dat politiemensen worden vervangen momenteel nog voorbarig is, betekent niet dat er geen substantiële veranderingen in de politieprofessie plaatsvinden. Een aanzienlijke wijziging in de politieprofessie is de afhankelijkheid van digitale systemen. Straatnamen, lokale geschiedenis en zelfs de namen van burgers worden daarmee geminimaliseerd tot eentjes en nulletjes. Lokale kennis en kunde worden vervangen door databanken en algoritmes, wat leidt tot een vermindering van de persoonlijke betrokkenheid en kennis, die traditioneel deel uitmaken van de politieprofessie. De politieprofessie verliest daarmee haar morele grondslag, waarbij politiemensen niet langer de dienders (van de gemeenschap) zijn, maar eerder uitvoerders van protocollen en procedures. Dit heeft als gevolg dat het menselijk perspectief op politiewerk, zoals oordeelsvermogen, culturele sensitiviteit en lokale kennis, steeds meer naar de achtergrond wordt geplaatst. Het draagt ertoe bij dat politiemensen niet langer autonome professionals zijn, maar technocraten die handelen naargelang de input die ze krijgen.

Deze ontwikkeling lijkt daarmee steeds meer haaks te staan op hoe we door de tijd heen het politiewerk in Nederland hebben ingevuld, met name het gebiedsgebonden politiewerk. Bij gebiedsgebonden politiewerk ligt de nadruk juist op de persoonlijke relatie tussen de politie en de gemeenschap. Door regelmatig contact en aanwezigheid in de wijk kunnen agenten vertrouwen opbouwen, nuances in sociale dynamiek begrijpen en proactief reageren op problemen voordat ze escaleren. Daarmee bepleit dit artikel allerm minst een utopisch idee om terug te keren naar een verleden waarin politieagenten volledig op persoonlijke contacten en lokale kennis vertrouwden. De hedendaagse com-

plexiteit van maatschappelijke vraagstukken en de groeiende druk op de politie laten dat niet meer toe. Niettemin wordt het steeds duidelijker hoe belangrijk een humane politieorganisatie is die investeert in menselijk kapitaal in tijden van toenemende digitalisering. De politie dient daarbij een hybride strategie te hanteren, waarin technologie de agenten ondersteunt zonder hun sociale rol te ondermijnen. Dit kan bijvoorbeeld door technologie in te zetten als hulpmiddel om beter inzicht te krijgen in sociale patronen, maar altijd met de nadruk op de persoonlijke interactie, die essentieel blijft voor het opbouwen van vertrouwen en het waarborgen van legitimiteit. Om deze balans te realiseren, moet de politie in de integratie van technologie rekening houden met fundamentele waarden zoals integriteit, rechtvaardigheid en inclusiviteit. Het is deze combinatie van een innovatieve aanpak en een ethische plicht die zal bepalen hoe effectief en geloofwaardig de politie in de toekomst kan opereren.

Literatuur

Bayley & Bittner 1984

D.H. Bayley & E. Bittner, 'Learning the skills of policing', *Law and Contemporary Problems* (47) 1984, p. 1-59.

Van Dijk e.a. 2015

A. van Dijk, F. Hoogewoning & M. Punch, *What matters in policing?*, Bristol: Policy Press 2015.

Finstad 2000

L. Finstad, *Politiblikket* (the police gaze), Oslo: Pax Forlag 2000.

Landman 2024

W. Landman, 'Samenwerken met politiemachines. Politievakmanschap in het tijdperk van artificieel intelligentie', *Justitiële verkenningen* (50) 2024, afl. 1, p. 30-46.

Lumsden 2017

K. Lumsden, "'It's a profession, it isn't a job": Police officers' views on the professionalisation of policing in England', *Sociological Research Online* 2017, p. 4-20.

Schaap e.a. 2024

D. Schaap, J. De Paepe, T. Meurs & R. Spithoven, 'Reflecties op de politiefunctie: ontwikkelingen en terugkerende thema's', *Tijdschrift voor Veiligheid* 2024, afl. 1/2, p. 3-15.

Terpstra & Salet 2022

J. Terpstra & R. Salet, 'Community policing in the age of abstract police', in: J. Terpstra, R. Salet & N.R. Fyfe (red.), *The abstract police. Critical reflections on contemporary change in police organisations*, Den Haag: Eleven 2022, p. 81-102.

Terpstra e.a. 2022

J. Terpstra, R. Salet & N.R. Fyfe, 'Abstract police organisations: distantiation, decontextualisation and digitalisation', in: A. Verhage, M. Easton & S. De Kimpe (red.), *Policing in smart societies* (Palgrave's Critical Policing Studies), Cham: Palgrave Macmillan 2022, p. 9-26.

Waddington 1999

P.A.J. Waddington, 'Police (canteen) sub-culture: an appreciation', *The British Journal of Criminology* (39) 1999, afl. 2, p. 287-309.

Wathne 2020

C.T. Wathne, 'New Public Management and the police profession at play', *Criminal Justice Ethics* (39) 2020, afl. 1, p. 1-22.